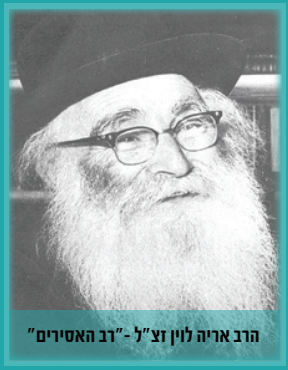
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת בראשית

כ"ז תשרי תש"פ

גליון מספר 145

דרך חיים

הפסוק אומר "אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבנות רבים" (קהלת ז כט). ידועה דרשת חז"ל שהובאה בדברי רש"י: "אשר עשה האלהים את האדם ישר"- אדם הראשון, "והמה"- משנזדווגה לו חוה אשתו ונעשו שנים ונקראו המה, "בקשו חשבנות רבים"- מזימות ומחשבות של חטא.

דרשו חז"ל (קהלת רבה פרשה ז) על לשון הכתוב בקהלת "ראה את מעשה האלהים כי מי יוכל לתקן את אשר עותו" - "בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן ואמר לו ראה מעשי כמה נאים ומשובחין הן וכל מה שבראתי בשבילך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך".

אך אדם הראשון משחטא כל כך התרחק מהקב"ה עד שהמדרש (בראשית רבה פרשה טו) אומר על הפסוק בתהלים (פרק לו) "אל תבואני רגל גאוה ויד רשעים אל תנדני" שכשרצה אדם הראשון לגשת אל האילנות צעקו לו האילנות "אל תבואני רגל גאוה", שרגלו לא תדרוך עליהם. וכשרצה לקטוף משהו מהצומח צעקו הצמחים "ויד רשעים אל תנידני". לא רצו שהרגליים והידיים של אדם הראשון יגעו במעשה הבריאה.

רבי יהודה בן תימא מתאר שקודם החטא "אדם הראשון מיסב בגן עדן היה, והיו מלאכי השרת צולין לו בשר, ומסננין לו יין" (סנהדרין נט:). אך רגע לאחר החטא מגורש הוא מגן עדן, ואין לו מקום יותר בבריאה, כל הבריאה זועקת ומתקוממת עליו. עד כמה הנפילה גדולה מעומק החטא! משמיים ועד ארץ, אין קירוב יותר גדול מקירוב אדם הראשון ואין ריחוק יותר גדול מריחוקו אחר החטא. בכל זאת כשהקב"ה מתרה באדם הראשון שלא לחטוא אין הוא מדבר על הריחוק שעלול להגיע ע"י החטא ולא על ההשפלה הנוראה שיהיה מושפל ע"י החטא. מה שהקב"ה אומר לאדם הראשון הוא 'התבונן במעשה האלהים- תראה את גן עדן, כמה מעשיי נאים ומשובחים, והכל בשבילך, לטובתך, למענך, תיתן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי. משום שאם תקלקל ותחריב את עולמי אין מי שיבוא אחריך לתקן'. ההתראה של הקב"ה זה על יופי הבריאה, שכולה נעשתה לכבוד אדם הראשון והקלקול העצום שיכול לקרות ע"י החטא הוא קלקול של הבריאה כולה.

חז"ל לימדונו במסכת קידושין (דף מ) "תנו רבנן: לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת - אשריו שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עבירה אחת - אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה, שנאמר: וחוטא אחד יאבד טובה הרבה, בשביל חטא יחידי שחטא - אובד ממנו טובות הרבה. ר' אלעזר בר' שמעון אומר: לפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו, עשה מצוה אחת - אשריו

המשך בעמוד הבא

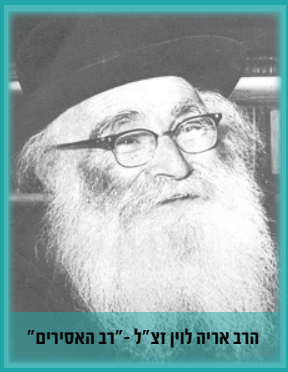
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת - אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה, שנאמר: וחוטא אחד יאבד טובה הרבה, בשביל חטא יחידי שעשה זה - אבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה". וכך פסק הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ג הלכה ב) שהאדם צריך לראות את העולם כולו כחציו זכאי וחציו חייב וקיומו תלוי במעשי האדם. כך הסבא מקלם ותלמידיו היו נותנים כעצה לאדם להתבונן בעניין זה תמיד, איך במעשה אחד אדם יכול להחריב עולם ומלואו.

בדרך זו המשנה בסנהדרין (לז.) אומרת שכשחושדים בעדים שחלילה עלולים להעיד עדות שקר בדיני נפשות אומרים להם: "לפיכך נברא האדם יחידי, ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו איבד עולם מלא, וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו קיים עולם מלא... לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר: בשבילי נברא העולם". פירש רש"י: "כלומר: חשוב אני כעולם מלא, לא אטרד את עצמי מן העולם בעבירה אחת, וימשוך ממנה". הוה אומר שאם אדם שחשוד לרצוח נפש ע"י העדות שלו יבין שעל ידי המעשה שלו הוא לא רק גורם להרוג אדם על לא עוול בכפו אלא הוא מחריב את העולם - עולמו שלו, שכל העולם נברא בשבילו והוא כעולם מלא, זה מה שימנע ממנו מלעבור את העבירה. מכאן אנו רואים כמה האדם צריך לראות את עצמו חשוב בעיני עצמו! אין החטא עניין אישי של האדם אלא עניין של העולם כולו.

כלשון המשנה במסכת אבות (פרק ה משנה א): "בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות אלא להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות". רואים אנו מכאן שמעשי הרשעים הורסים ומאבדים את ההויה כולה, והם יתנו את הדין על כך שמחריבים את מעשיו של הקב"ה שברא את עולמו בעשרה מאמרות. אומר ר' חיים מוולוז'ין שאפילו שאדם לא מבין עד כמה מעשיו מחרבים או משפיעים לטובה או לרעה בכל זאת יתבעו אותו על תוצאות מעשיו, "כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע" (קהלת יב יד), כשאדם יעמוד במשפט למול מה שפעל על מעשי ה' על ידי מעשיו לבנות אותם או חלילה להרוס אותם הוא יישפט גם על ההשפעות שנעלמו מנגד עיניו. זה מה שאומר דוד המלך ע"ה "כי אתה תשלם לאיש כמעשהו" (תהלים סב יג) לא על המעשה לטוב או למוטב, אלא כמעשהו, על השפעת המעשים שלו לטוב או למוטב על הבריאה כולה.

השבת אנו מתחילים את התורה מבראשית, וכעת יש הזדמנות לאחר שיישרנו את הלבבות בראש השנה יום כיפור וסוכות ביראה ואהבה, לזכות לישרות הראשונה- "לישרי לב שמחה". זכינו כעת לדחילו ורחימו, שתי כנפיים, איתם עולים למעלה. מתחילים שנה חדשה, פרשת בראשית, וזו הזדמנות ליישר את

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

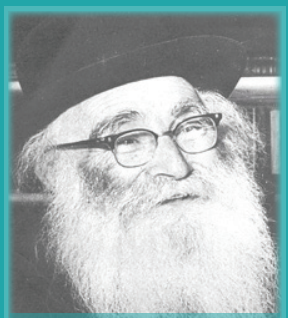

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

המעשים, ולזכות להביא לעולם את אותה נקודת אורה מופלאה שיש בכל אחד ואחד שאותה הקב"ה מצפה מאיתנו שנביא, כפי שאמר לאדם הראשון - "תן דעתך שלא תקלקל" כי הכל נברא בשבילך. ולחילופין, מידה טובה מרובה, שאם תשמר אין מי שיכול לעמוד במחיצתך.

שבת שלום

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

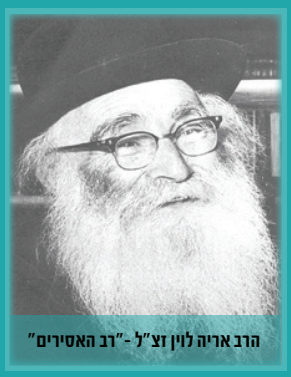

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בדרכו של ר' אריה

רבי בנימין לוין התלווה פעם לסבו הגדול ר' אריה ופנה אליו בשאלה: "סבא, מה רוצה מאתנו רבונו של עולם?".

ר' אריה נהנה מהשאלה והפנה אותו אל דברי דוד המלך ע"ה בתהלים "אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי". לכאורה קשה, אמר ר' אריה, הרי אם דוד המלך חיפש להיות למעלה מדוע הסתפק ואמר "אל ההרים" ולא ביקש 'אל השמש והירח' שהם גבוהים יותר?

השיב ר' אריה: התשובה היא משום שהשמש והירח נמצאים ברקיע ודוד המלך לא שאף להיות שם, לכן לא נשא את עיניו אליהם. אדרבה, דוד המלך רצה להיות בארץ, מעורב עם הבריות, מעורה בדעת בני אדם, ובכך לעסוק במצוות שבין אדם לחברו, לכן נשא עיניו רק "אל ההרים" שהם גבוהים אך בארץ. דוד המלך בא ומלמדנו כי אף מי שנמצא בארץ צריך לשאוף להגיע למעלה למעלה, למדרגה גבוהה ביותר, ולא להסתפק בדרגות ומעלות שהשיג עד עתה, אך יחד עם זאת עליו להיות מעורב עם הבריות ולהיטיב עימם.

כמענה לשאלת הנכד סיים ר' אריה: "זהו מה שרבונו של עולם חפץ מאתנו, מצד אחד לשאוף מעלה מעלה, אך מצד שני להיות דעתנו מעורבת עם הבריות".

(דרך אבות עמוד רנד)

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

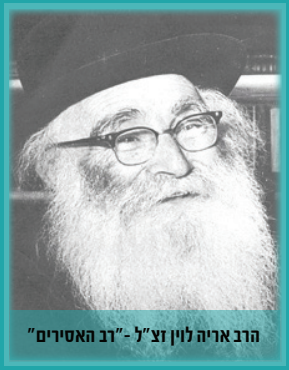
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

החל מתפילת מוסף של שמיני עצרת התחלנו להזכיר בברכת גבורות את הגשמים- "משיב הרוח ומוריד הגשם" במקום "מוריד הטל". אדם ששכח לומר "מוריד הגשם" ואמר "ברוך את ה'" חותם "מחיה המתים" ואינו חוזר. זאת בשונה מימי הקיץ שבהם מי שאמר "מוריד הגשם" חוזר, והטעם הוא משום שהטל הוא דבר שנצרך תמיד לעולם ולכן אין חסרון בהזכרתו. ומה שכתוב בפוסקים לחזור הוא דווקא למנהג שהיה באותם ימים שבימי הקיץ אין מזכירים דבר וממילא הפסיד את ההזכרה, אך כיום שמזכירים מוריד הטל אינו חוזר.

אך אדם שלא חתם עדיין את הברכה יכול לחזור ולתקן את ההזכרה, כאשר חוזרים מ"מחיה מתים", והטעם הוא משום שהזכרת הגשמים מחוברת עם עניין תחיית המתים, שכן בימות הקיץ מזכירים את הטל בברכה זו משום שבטל עתיד הקב"ה להחיות את המתים. ממילא גם הזכרת הגשמים שמחליפה את הזכרת הטל באה כהמשך לעניין תחיית המתים.

עניין זה הביא למחלוקת באשר לאופן הגיית המילה "הגשם", האם להגות את האות ג' בקמץ או בסגול. כאשר ההוגים בקמץ סברו שאמירה זו חותמת את המשפט "מחיה מתים" וממילא יש להגות את הג' בקמץ כדרכנו בסיום משפטים. ולדעה השניה הזכרת הגשם באה כחלק מרשימת השבחים שמוזכרת בברכה זו, ולא כחתימת המשפט, וממילא הוגים את הג' בסגול. ולדעת דודי זקני הגרי"ש אלישיב זצ"ל יש להגות בקמץ, והוסיף שלדעתו הסיבה למיעוט הגשמים במהלך השנים היא מה שאנשים לא מזכירים את הגשמים באופן הנכון. וכך גם אנו פוסקים להגות את הג' בקמץ, אך כל אחד ינהג כמנהגו, שלכל אחד יש על מי לסמוך.

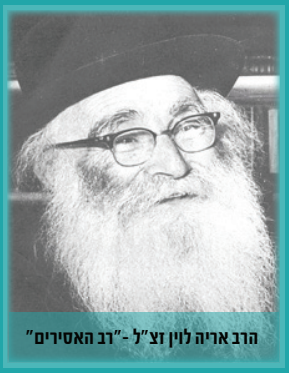

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | האם מותר לנשק את התפילין של ראש קודם שמניחים אותם, הלא זה לכאורה הפסק?

תשובה | מותר לכתחילה, ונבאר את הטעם. מרן השו"ע פסק שמיד אחרי הקשירה של התפילין של יד צריך להניח תפילין של ראש, אולם בספר הכוונות כתב המהרח"ו שהאר"י הקדוש כרך ז' כריכות על היד ולאחר מכן הניח תפילין של ראש (לפני שכרך על האצבע), ומשום שזה חלק מהמצווה אין זה נחשב להפסק. ודו"ז מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל אף היה מוריד את שרוול החולצה לפני שהניח תפילין של ראש.

מכח דברים אלו פסק האגרו"מ (ח"ד סי' י') שמותר גם לנשק את התפילין לפני שמניחים אותם, וכמבואר בדברי מרן שיש לנשק את התפילין בלבישתן ובחליצתן. אמנם תלמיד השל"ה בספר 'מצות תפילין' (עמ' קכ"ו) כותב שלא לנשק את התפילין של ראש טרם הנחתן, אך כאמור האגרו"מ מכריע שמותר.

נחתום בדברי האב"ד הגר"מ שטרנבוך שליט"א שהביא את הנהגת הרב מבריסק שהיה כורך גם את ג' הכריכות על האצבע ורק אז מניח תפילין של ראש, והביא לזה סייעתא גדולה מתשובות הרמב"ם (פאר הדור סי' ע"ג). והרב שלמה בלוך כותב שכך היה נוהג גם החפץ חיים, עם כל זה שלכאורה במשנה ברורה לא פסק כך למעשה (תשובות והנהגות סי' ל"ח).

ויש שנוהגים גם להסתכל על השי"נים של התפילין של ראש לפני ההנחה, ויש להם סמך גדול מדברי השל"ה והעט"ז שכתבו שבגימטריא שני השי"נים בגימטריא יוצא תרי"ג; וחשבונם שפעמיים שי"ן הוא ת"ר, ושבעת הקווים שיש בהן יחד עם שתי השי"נים במספר קטן עולה לי"ג. ובזוהר (עקב) מובא שיש בזה עוד סודות ורמזים עמוקים ונוראים.